

Poelenproject in Merelbeke verwent amfibieën

De winter kan schoon zijn, ook al ligt de halve dierenwereld dan op apegapen. Bevroren dauw aan de bomen, vogeltjes die zich het buikje rond eten aan de mezenbollen in je tuin. Maar als de dooi zich heeft ingezet en de lente in de lucht hangt, komen onze amfibieën weer boven water. In Merelbeke kijken ze daar reikhalzend naar uit. Daar loopt een ambitieus poelenproject om meer kikkers, padden en salamanders aan te trekken.

TEKST: JOYCE VERDONCK – FOTO'S: JOYCE VERDONCK EN DOMINIQUE VERBELEN

Merelbeke is altijd al een mekka geweest voor amfibieën. Bij de jarenlange paddenoverzetacties viel telkens het grote aantal kikkers, padden en salamanders op. Vooral de Makegemse bossen, de Driesbeekvallei en de Scheldevallei koesteren hun vele amfibieën. Merelbeke is de enige gemeente waar de vijf Vlaamse salamandersoorten samen voorkomen in éénzelfde poel. Hier kan je de zwart-geel gevlamde vuursala-

mander nog vinden, die op de Vlaamse rode lijst staat. Ook de kamsalamander voelt zich hier goed. Deze laatste is een habitatrichtlijnsoort, wat wil zeggen dat hij zeldzaam geworden is in Europa.

De vrijwilligers van de paddenoverzetacties wilden al dat kostbaars beter beschermen en vroegen de steun van het gemeentebestuur van Merelbeke dat daar zonder verpinken op inging. Hyla, de amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt, kreeg de opdracht om de amfibieën en de aanwezige poelen in kaart te brengen.

"Zo kwamen we tot de ontdekking dat die zeldzame kamsalamander bij ons nog in drie poelen voorkomt in de Makegemse bossen. We schatten dat de totale populatie er slechts uit een 50 tot 100 beestjes bestaat. Je begrijpt dat er maar weinig fout moet lopen of we zijn dit voorhistorische draakje ook in Merelbeke kwijt. Het is daarom belangrijk dat hun huidige voortplantingspoelen bewaard blijven, maar ook dat we nieuwe graven," zegt Dominique Verbelen die voor Natuurpunt het hele poelenplan heeft uitgetekend.

Herstel

Poelen worden, zoals overal in Vlaanderen, vaak bedreigd door vervuiling met mest en

pesticiden, maar ook door verlandings- en verdrogingsproblemen. Oorspronkelijk werden poelen aangelegd op weilanden om als drinkplaats te dienen voor het vee. In de loop der jaren gaat die poel verlanden en moet de boer hem opnieuw uitdiepen, maar die traditie dreigt verloren te geraken.

"In Merelbeke hebben we een 80-tal poelen in kaart gebracht en het is de bedoeling die duurzaam te beheren of in ere te herstellen. Poelen waar nauwelijks water in staat, willen we opnieuw uitgraven," zegt Dominique. Maar eenvoudig wordt dat niet. Heel wat poelen liggen op privé-grond. "Toch is het mooi aan dit project dat veel privé-eigenaars bereid zijn om mee te werken. Een mooie geste van de gemeente is dat ze alles betaald: de werken, het materiaal, de afvoer van de grond. De eigenaar betaalt niets. Hij moet alleen beloven dat hij de komende 20 jaar zal instaan voor een goed onderhoud van de poel."

Een vuursalamander laat zich bewonderen.

Dominique Verbelen bij de nieuwe educatieve poel.

Hyla heeft daarnaast ook met succes onderhandeld met afdeling Bos&Groen van de Vlaamse overheid, de provincie Oost-Vlaanderen en de Vlaamse Landmaatschappij en ook zij zullen de poelen op hun gronden aanpakken.

Naast het onderhoud van bestaande poelen, wil Hyla de komende jaren ook 30 nieuwe poelen creëren. Een eerste poel werd vorige herfst aangelegd. Die zal ook als educatie poel door de schoolkinderen van Merelbeke gebruikt worden. Om ervoor te zorgen dat ze de oevers niet vertrappelen tijdens hun wateronderzoek, werd een steiger aangelegd.

Verenigde krachten

"Het is wel belangrijk dat we in het achterhoofd houden welke soorten we willen aantrekken als we een nieuwe poel aanleggen," zegt Dominique. "Een kamsalamander bijvoorbeeld heeft graag diepe poelen. Zijn larven ontwikkelen traag en blijven tot augustus in het water. Dus moeten we er zeker van zijn dat er ook op het einde van de zomer nog water in de poel staat."

Daarom wordt voor elke nieuwe poel een geoloog aangesproken die peilt op welke diepte het grondwater zit. En daarna is er een hele waslijst met aandachtspunten die één

voor één afgevlakt moeten worden. Zo moeten de oevers zachtjes hellen, mogen er absoluut geen vissen in uitgezet worden en is hetzelfde ook wenselijk voor planten. "De ideale poel is er eentje waar het plantenleven én ook het dierenleven zich op natuurlijke wijze ontwikkelt", zegt Dominique. "Het heeft geen zin om amfibieën uit te zetten, die komen vanzelf wel."

Toekomstmuziek

Maar het poelenproject omvat meer dan alleen maar putten graven. Uit onderzoek is gebleken dat sommige salamandersoorten niet graag over open akkers gaan als ze zich naar een andere poel verplaatsen. Daarom moeten er op sommige plaatsen kleine greppels gegraven worden, of beter nog, verbindingssystemen, houtkanten, hagen of wilgenrijen.

Ook de paddenoverzetacties blijven cruciaal. Zoals elk jaar zijn ook nu in januari enkele bermen volledig afgezet met palen en plastic schermen. Daarvoor werkt Natuurpunt samen met een groepje licht mentaal gehandicapten. Eenmaal de paddentrek op gang gekomen, is er een heel beurtensysteem uitgewerkt wie wanneer de emmers met padden gaat leeg maken.

Het poelenproject wordt dan ook een werk van lange adem. Vrijwilligers zullen de poelen vier keer per jaar controleren en indien nodig worden nieuwe beheerswerken uitgevoerd. "We hebben het al meegemaakt dat we in een poel veel volwassen amfibieën ontdekken, maar dat we bij een latere controle zien dat geen enkele larve het overleefd heeft. Blijkt dat een mesthoop in de buurt het water vervuult. Die volwassen dieren kunnen daar wel tegen, maar de larven niet. Dan moeten we beleefd aan die landbouwer vragen of hij z'n mesthoop wil verplaatsen. Doet hij het niet, dan weten we ook dat we geen verdere investeringen in die poel moeten doen," zegt Dominique, "We willen ook niemand dwingen. Dit project moet drijven op enthousiasme. Daarom organiseren we klasuitstappen, geleide wandelingen en reiken we een 'gouden pad' uit als de 10.000ste pad wordt overgezet." Het project in Merelbeke heeft intussen al hoge ogen gescoord. Andere gemeenten hebben al hun interesse laten blijken en vragen raad. In ieder geval is het duidelijk dat in Merelbeke een oueroud Vlaams spreekwoord een nieuwe invulling moet krijgen: Wie een put graaft voor een ander..... die krijgt amfibieën over de vloer.